

Motion till riksdagen 2012/13:A20

av **Ali Esbati m.fl. (V)**
med anledning av prop. 2012/13:143

Effektivare sanktioner för arbetsmiljö- och arbetstidsreglerna

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjligheten för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter med straffsanktion bör finnas kvar vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allvarliga brott mot arbetsmiljölagen även i fortsättningen ska vara belagda med straff.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straffsanktioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den högsta sanktionsavgiften ska motsvara 50 prisbasbelopp.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska tilldelas mer resurser i syfte att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs.

2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås beträffande arbetsmiljölagen (1977:1160) att sanktionsavgifter i stor utsträckning ska ersätta straffsanktioner för att åstadkomma ett effektivare sanktionssystem. Straffsanktioner behålls för vissa överträdelser, bl.a. brott mot föreläggande eller förbud som inte förenats med vite.

Enligt propositionen ska en sanktionsavgift tas ut även om överträdelsen inte har skett med uppsåt eller av oaktsamhet. Högsta beloppet höjs från 100 000 kronor till 1 000 000 kronor. Beträffande förfarandet för uttag av

Fel! Okänt namn på

sanktionsavgift föreslås att i huvudsak samma regler som gäller enligt arbetsmiljölagen ska gälla för de nya sanktionsavgifterna.

För att undvika att någon drabbas av både vite och sanktionsavgift alternativt straff, införs en konfliktlösningsregel. Sanktionsavgift ska inte tas ut och det ska inte dömas ut straff om gärningen omfattas av ett föreläggande eller förbud som utfärdats av tillsynsmyndigheten.

I propositionen föreslås dessutom ändringar i arbetstidslagen (1982:673), lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, lagen (2005:426) om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget och lagen (2008:475) om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik. På samma sätt som för arbetsmiljöområdet föreslås att straffsanktionerna i huvudsak ersätts av sanktionsavgifter i de arbetstidslagar som omfattas av propositionen, men vissa överträdelser ska fortfarande leda till straff. Reglerna om sanktionsavgifter och förfarandet för uttagande av avgifterna utformas på samma sätt som motsvarande regler i arbetsmiljölagen. Beräkningsgrunden för sanktionsavgifterna i arbetstidslagen anges dock direkt i respektive lag.

I propositionen föreslås också en mindre ändring i 46 § medbestämmandelagen. Slutligen föreslås följdändringar i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare.

2.1 Arbetsmiljöverkets möjlighet att föreskriva straffansvar

I propositionen föreslås att sanktionsavgifter ska ersätta straff som sanktion för överträdelser av vissa föreskrifter som har meddelats med stöd av arbetsmiljölagen och överträdelser av vissa bestämmelser i arbetstidslagen. Regeringen menar att de nuvarande straffsanktionerna är ineffektiva och framhåller att antalet åtalsanmälningar när det gäller brott mot arbetsmiljölagen är relativt lågt och att en stor del av anmälningarna inte leder till någon lagföring. Regeringen drar slutsatsen att straffsanktionen generellt sett är en ineffektiv sanktion och ifrågasätter om straffbelagda regler på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet är den mest effektiva metoden för att säkerställa att reglerna följs. Regeringen anser att en ökad användning av sanktionsavgifter skulle leda till en bättre effektivitet.

Vänsterpartiet är över lag positivt till förslaget att sanktionsavgifter ska användas i större utsträckning för att arbetsmiljörelaterade problem ska beivras på ett effektivare sätt. En omfattande avkriminalisering riskerar dock att innebära en försvagning av arbetsmiljö- och arbetstidslagarna. Detta är olyckligt i en situation då vi ser att ändringarna i arbetslivet snarare kräver större samhällelig uppmärksamhet runt arbetsmiljöfrågor och tydligare signaler från riksdag och regering om att farliga och problematiska förhållanden på arbetsplatser inte ska accepteras.

Arbetsmiljöverket bör ges möjlighet att välja den för situationen bäst lämpade sanktionen. Exempelvis finns det verksamheter där man handskas med mycket farliga ämnen och stora krafter, där det bör vara tydligt för arbetsgivaren att bedömningar i arbetsmiljö- och skyddsfrågor gäller mer än ekono-

miska rimlighetsöverväganden. Arbetsmiljöverket har en mer dynamisk översikt över dessa förhållanden. Möjligheten för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter med straffsanktion bör därför finnas kvar vid sidan av möjligheten att föreskriva sanktionsavgifter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.2 Avkriminalisering av arbetsmiljölagen

I propositionen föreslås att straffsanktionen bör förbehållas de fall där straff bedöms mer effektivt eller det annars finns starka behov av en sådan reglering. I propositionen redovisas ett fåtal överträdelser som regeringen anser bör vara fortsatt straffbelagda: bestämmelser i arbetsmiljölagen om minderårigas arbete, lämnande av oriktiga uppgifter, borttagande av skyddsanordning, underlåtenhet att anmäla olycksfall eller allvarliga tillbud samt vissa regler i arbetstidslagen om vila vid internationella transporter.

Vänsterpartiet anser det vara förenligt med intentionen om effektivisering av arbetsmiljöarbetet att förseelser som är av mer administrativt förebyggande och kontrollerande karaktär beivras genom sanktionsavgift.

Vänsterpartiet menar däremot att överträdelser av föreskrifter som har särskild betydelse för att undvika olycksfall och ohälsa även i fortsättningen ska vara belagda med straff. Exempelvis gäller detta föreskrifter som har meddelats om förbud mot användning av cancerframkallande ämnen (med stöd av 4 kap. 4 § arbetsmiljölagen) eller tillståndskrav för anordningar som kan förorsaka olyckor (med stöd av 4 kap. 2 § arbetsmiljölagen).

Regeringens bedömning om straffsanktioners ineffektivitet tar inte hänsyn till den preventiva effekt som dessa sanktioner kan ha. De fackliga organisationerna har under ärendets beredning lyft fram denna viktiga aspekt och vittnat om goda erfarenheter av dagens ordning, utan att regeringen har valt att beakta synpunkterna. Att nästan helt avkriminalisera arbetsmiljölagen, vilket regeringens förslag innebär, leder till en försvagning av lagen. En avkriminalisering av arbetsmiljölagen markerar att samhället prioriterar ned det förebyggande arbetet med att säkra arbetstagares väl i arbetslivet.

Tydligast riskerar en sådan urholkning av arbetsmiljölagen att drabba områden med den sämsta arbetsmiljön, där medvetenheten om arbetstagarnas rättigheter är liten och där det kan krävas tydliga hot om sanktioner, inklusive åtal, för att få till en förbättring.

Vänsterpartiet anser att samhället tydligt ska markera allvaret i att respektera människors liv, hälsa och välbefinnande även på arbetet. Arbetsmiljöverket bör därför i vissa situationer kunna hota med åtal och straff för att tvinga fram en nödvändig åtgärd. För mindre allvarliga överträdelser av föreskrifter lämpar sig sanktionsavgifter väl, men för föreskrifter som reglerar de allvarligaste riskerna har straffsanktion den bästa förebyggande effekten. Allvarliga brott mot arbetsmiljölagen bör därför även i fortsättningen vara belagda med straff. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

2.3 Samråd med arbetstagarorganisationerna

Propositionen föregicks av SOU 2011:57 *En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner*. LO och TCO har i sina remissyttranden över utredningen gett förslag på vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara direkt straffsanktionerade. LO har dessutom nyligen ytterligare preciserat vilka regler som organisationen anser ska vara belagda med straff, detta i en skrivelse till Arbetsmarknadsdepartementet.

Arbetsmiljöverket bör därför samråda med de fackliga centralorganisationerna om vilka bestämmelser och föreskrifter som även i fortsättningen ska vara belagda med straffsanktioner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.4 Sanktionsavgiftens storlek

I propositionen föreslås att en sanktionsavgift enligt arbetsmiljölagen ska vara lägst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. Vänsterpartiet anser att en sanktionsavgift ska vara så kännbar att arbetsgivaren inte frestas att avsätta pengar för att betala sanktionsavgiften i stället för att följa föreskriften. Det ska inte löna sig att bryta mot lagen. Vi menar att regeringens förslag att höja det högsta beloppet på en sanktionsavgift till 1 000 000 kronor är för lågt. Vissa verksamheter opererar dagligen med så stora värden att det krävs större summor för att sanktionerna inte bara ska kunna uppfattas som en ekonomisk risk att räkna med. Vänsterpartiet förordar att den högsta sanktionsavgiften ska vara på drygt det dubbla av vad regeringen föreslår i dagens penningvärde, och uttryckas genom prisbasbeloppet enligt socialförsäkringsbalken. Därmed undviker man att sanktionsavgiften urholkas med inflationen. Den maximala sanktionsavgiften bör fastställas till motsvarande 50 prisbasbelopp (2013 = 2 225 000 kronor). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.5 Ökade resurser till Arbetsmiljöverket

I propositionen föreslås vidare att Arbetsmiljöverket ska välja ut vilka föreskrifter som ska leda till sanktionsavgift. Vidare ska verket för varje aktuell föreskrift ange hur sanktionsavgiften ska beräknas. Regeringen framhåller att Arbetsmiljöverket har fått en begränsad resursförstärkning av engångskaraktär under 2013 i syfte att påbörja förberedelserna med den föreslagna reformen av sanktionssystemet.

Vänsterpartiet är i grunden positivt till att Arbetsmiljöverket ges ett större ansvar för att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs, men menar att detta måste förenas med en utökning av Arbetsmiljöverkets resurser. Arbetsmiljöverket har sedan regeringens tillträde 2006 fått kraftigt decimerade resurser, vilket påverkat inspektionsverksamheten negativt. Om verket ska klara av sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt och om arbetsmiljöarbetet

Fel! Okänt namn på

ska effektiviseras i enlighet med regeringens förslag, måste verket tillföras ytterligare medel. Arbetsmiljöverket bör därför tilldelas mer resurser i syfte att se till att reglerna på arbetsmiljöområdet efterlevs. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 22 april 2013

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)